

15 jaar basisopleiding bouwkostendeskundige

Jan Rip

**Eind juni presenteren twintig cursisten van de opleiding Kosten-
deskundige Bouw hun eindschrijftie. Zal het hen dan opvallen dat zij
een opleiding afsluiten die in zo'n 15 jaar tijd ontwikkeld is tot wat
hij nu is? We vieren dus een derde lustrum, voor het gemak de start
van de opleiding in 1991 en de eerste diploma's in 1993 middellend.**

Waarom dan toch?

Ruim voor de start in 1991 is een aantal 'old soldiers' van de NVBK het er over eens: Wij hebben de NVBK opgebouwd, er is een collegiale, onderlinge kennisuitwisseling, maar de eigen haren worden steeds grijzer. Wie neemt te zijner tijd op kennis en adviesgebied de fakkel over?

Onbewust beseft men: Het vak bouwkosten verdraagt niet een kreet 'learning on the job is voldoende', dit is geen vak voor schade en schande. Feit is ook dat het weinig efficiënt is om 1 op 1 kennis en inzicht over te dragen daar waar een aantal opleidingselementen meer geschikt is voor groepsonderwijs. Met in veel gevallen een toegevoegde waarde door de onderlinge interactie. Ja, en dan die toenemende vraag naar onafhankelijke kostendeskundigen, die markt moet je blijven bedienen.

Waar, wat en wie?

Het initiatief van de NVBK, van toen al grijzende mannen, om een opleiding te beginnen betekent dan nog automatisch groepsonderwijs en de behoefte aan professionele faciliteiten. Vanwege het geschatte potentieel van enige tientallen cursisten per jaar ligt het voor de hand om een centrale plaats in het land te kiezen. Eerst wordt gesproken met de Hogeschool Utrecht. Uiteindelijk blijkt de Haagse Hogeschool iets vlotter door het marketingdeel voor zijn rekening te nemen.

Belangrijk element van die marketing is dan het maken en distribueren van een opleidingsbrochure, om te laten zien dat je er bent voor de bouw, op een speciaal gebied, en dat je in de toekomst kijkt. In die allereerste brochure is het cursusprogramma samengesteld uit de onderdelen:

- Planontwikkeling en realisatie
- Begroten
- Bouweconomie
- Bureauorganisatie
- Juridisch

Simple comme bonjour zou een Franse kostendeskundige zeggen. Maar wie gaat er aan staan, aan dat programma? Wie A zegt moet ook B zeggen, en zonder al te veel besef van wat hen te wachten stond, zeiden die grijzende mannen de B van docentschap. Mensen als Harrie van Essen, Joop Helms, Willem Meijer en Henk te Velde gaan er aan staan, zonder al te veel doceerervaring en lesmateriaal. Wietze van Houten kiest voor de C van cursusleider, kan ook een aantal collega's van de Rgd meebrengen als docent en staat dan aan het begin van 15 jaar opleidingsontwikkeling.

Voor wie is de cursus?

Die oude brochure formuleert het als volgt: Doelgroep voor de opleiding zijn mensen met een HBO-niveau, met de intentie zich in de bouw bezig te houden met de financieel-technische aspecten van planontwikkeling en –uitvoering. Ook de mensen met een lager opleidingsniveau die door hun ruime praktijkervaring op het gebied van bouwkosten eenzelfde niveau hebben bereikt, kunnen tot de doelgroep worden gerekend.

Voor de tweede zin is een behoorlijk ruime formulering, verklaarbaar vanuit de karakterisering van de achtergrond van de NVBK-leden: vrijgevochten vogels van diverse opleidingspluimage. Ook daarvan zouden jonkies in de markt kunnen zijn die iets op hebben met bouwkosten. Dan zou de eis van HBO-niveau, ook al staat er HBO-niveau, te zeer afschrikken, niet

Jan Rip,
JRC2000

alleen zonde voor de kansen in de markt, maar ook een bedreiging voor regelmatig starten van de opleiding.

Van begin af aan is de focus om cursisten te werven niet alleen op bouwkostenadviesbureaus gericht. Ook komen er deelnemers uit make-laars-, architecten- en aannemershoek en bij professionele opdrachtgevers en ingenieursbureaus vandaan. Dit leidt in de cursusgroepen tot zekere animositeit tussen de vertegenwoordigers van architectenbureaus en die van aannemingsbedrijven.

Niet onvermeld mag blijven dat de opleiding niet zo'n grote regelmaat had kunnen ontwikkelen als de grotere bouwkostenadviesbureaus niet iedere keer een basis in de deelnemerslijst hadden gelegd.

Statistiek

Echte statistieken over die 15 jaar zijn er niet. We kunnen alleen zeggen dat ieder jaar gemiddeld 15 gediplomeerden afgeleverd worden, met als recordgroeps grootte het (overigens onwerk-bare) aantal van 30 deelnemers. Tot voor enige jaren geleden wordt de opleiding trouw in Den Haag gegeven, op dinsdagavond van 18.30 tot 21.30 uur, eerst in de oude Haagse HTS-en aan Laakkade en Wegastraat, later in de nieuwbouw van de Haagse Hogeschool. In die goede oude tijd werden ook cursisten uit Franeker en Roermond gesignaleerd!

De duur van de opleiding is vanaf het begin twee jaar. Voor de module Begroten kregen gediplomeerde calculators in eerste instantie vrijstelling, doch anderen vullen gedurende twee maanden ook nog de donderdagavond met het genieten van bouwkostenonderwijs. De vrijstelling werd opgeheven omdat binnen de module begroten ook aandacht werd geschonken aan de manier van begroten, waarbij de resultaten in de beginfase van het huisvestingsproces (voorlopig ontwerp) gebruikt moesten kunnen worden.

De externe ligging van Den Haag voor niet-Randstedelingen en het potentieel aan deelnemers maakt het zinvol om de opleiding vanaf 2003 ook in Arnhem bij de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) te laten plaatsvinden.

Diploma

Deze opleiding leidt op voor een post-HBO-diploma. Dit betekent een gereguleerde toetsing van competenties via tentamens en examens.

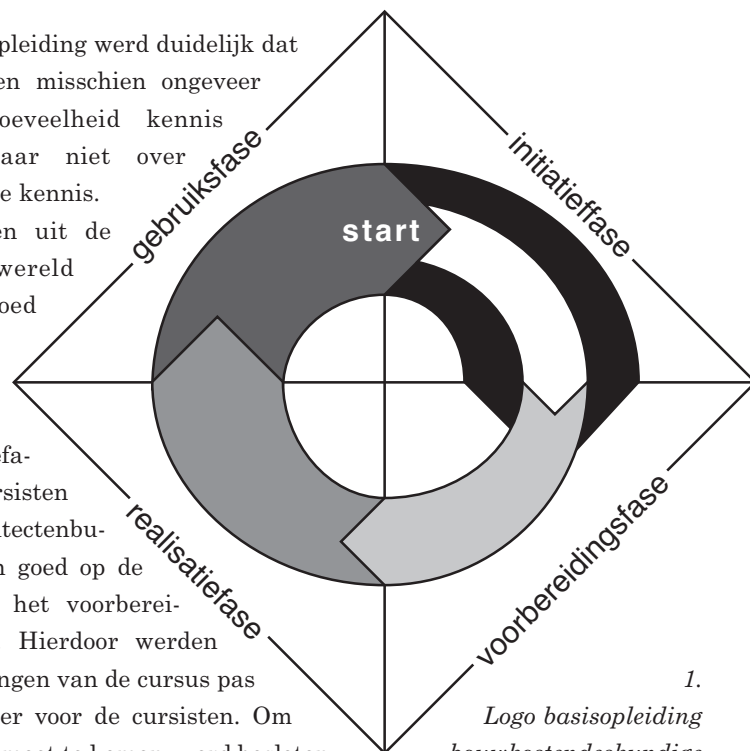
Vooraf het examen blijkt in de eerste 10 examen-jaren een stevige hobbel. Dezelfde opgave voor iedere deelnemer. Contouren van de opgave worden vele weken van te voren in een boekje aan de deelnemers verstrekt. Door hen is zo tijdswinst te boeken op het examen zelf door bijvoorbeeld al hoeveelheden te bepalen. De hoofdvraag van het examen zelf is een financiële haalbaarheidsstudie. Deze studie is dan wel op twee examendagen zelf te produceren. Dat waren nog eens tijden, in de computerlokalen van de Haagse Hogeschool. Het examen is nu veel individueler gericht en kent ook een verdediging van de scriptie over een zelf gekozen onderwerp.

Kwaliteitssysteem

Vanaf de eerste opleiding is de docentenvergadering, welke 6 maal per jaar werd gehouden, een van de belangrijkste kwaliteitsinstrumenten van cursusleider Wietze van Houten. De werking, de roosteropzet, nieuwe cursusonderwerpen, docentvacatures, de examenopzet, de cursistenevaluaties, dit alles wordt besproken bij een broodje vanaf 18.00 uur in een lokaal van de Haagse Hogeschool. Een bijzondere docentenvergadering is de jaarlijkse Bommeldag, zo genoemd naar een lokaliteit te Zaltbommel met societeitsfaciliteit en een goed restaurant. Die lokaliteit is niet meer beschikbaar, maar de Bommeldag bestaat zeker nog.

Op een van die Bommeldagen ontstaat bij het evalueren van het rooster en het examen het model Apestaartje.

Tijdens de opleiding werd duidelijk dat alle cursisten misschien ongeveer dezelfde hoeveelheid kennis bezaten maar niet over gelijksoortige kennis. De cursisten uit de aannemerswereld wisten goed hoe het proces werd gevoerd in de realisatiefase en de cursisten van de architectenbureaus waren goed op de hoogte van het voorbereidingsproces. Hierdoor werden de doelstellingen van de cursus pas te laat helder voor de cursisten. Om hieraan tegemoet te komen, werd besloten

1.
Logo basisopleiding
bouwkostenskundige

om te beginnen met een aantal kennismakingslessen voor alle modules (het smalle witte deel in afbeelding 1) om daarna dieper in te gaan op het waarom.

Later werd dit logo vervangen door een modernere versie (afbeelding 2).

2.
*Logo basisopleiding
bouwkostendeskundige*

Vanaf het begin werken de docenten zonder doceerervaring. Zij slaan er zich wonderwel doorheen. De honden blaffen, maar de karavaan trekt verder. Er komen meer docenten voor de groep te staan. De kans op niet overkomend docentschap neemt dan toe. De slogan van post HBO Haagse Hogeschool 'Voor en door de praktijk' heeft ook een nadeeltje: praktijkmensen die uitstekende kennis en inzicht hebben, maar niet tot helder overdragen in staat zijn. Een aantal keren wordt eind jaren 90 door de Haagse Hogeschool gefaciliteerd om docenten op dit gebied een verbeterslag te laten maken.

Andere operationele elementen van kwaliteitszorg zijn het lesmateriaal en het onderhouden van contact met gediplomeerden. Eind jaren negentig komt het lesmateriaal zelfs als boek uit. Nu is er een losbladig systeem dat beter aanpasbaar is, en daarnaast fungeert het Black Board bij de HAN voor een nog snellere aanpassing van het materiaal.

Het contact met gediplomeerden is niet frequent. Terugkomdagen zijn er echt niet ieder jaar. Een gebouwexcursie voor bouwkostendeskundigen vraagt om een project met lekkere kostenaspecten die bovendien nog openlijk opgediend worden. Of zitten veel bouwkostenjongens en -meisjes – ogenschijnlijk de vrije onafhankelijke vogels – in werkelijkheid gekluisterd aan het beeldscherm?

Door de Haagse Hogeschool wordt van begin af aan strategische kwaliteitszorg bedreven door het instellen van een Commissie van Advies. Deze is samengesteld uit vertegenwoordigers

Wietze van Houten

van diverse geledingen van de bouwsector die iets met kosten in de bouw hebben. Er zijn leden namens de BNA, het AVBB (later Bouwend Nederland), de Rijksoverheid, de lagere overheden, het hoger onderwijs en niet te vergeten de NVBK en het post HBO van de Haagse Hogeschool en de HAN.

Interne ontwikkelingen

Ontwikkelingen binnen de personele sfeer: de docentenploeg van de eerste jaren wordt vrijwel geheel ververst. Die ploeg heeft het jarenlang volgehouden en de basis gelegd onder aanvoering van Wietze van Houten (afbeelding 4). Voor cursusleiderschap zijn er geen cursussen en net als de docenten duikt ook Wietze begin jaren 90 in het diepe. Hij is eerst met de opbouwjaren bezig en komt later tot de stabilisatie van de opleiding. Dat betekent dan niet dat de dynamica rond de opleiding ophoudt. Zo is er het altijd lastige vinden van vervangende docenten. Een leerhulpmiddel als de overheadprojector raakt langzaam uitgefaseerd en met de vervangende computer plus beamer is het even wennen, niet alleen voor de docenten, maar ook voor de Hogescholen. Verder ontstaan onder invloed van de nog steeds groeiende spits andere lestijden, in Arnhem is nu de start om 15.30 uur, met een maaltijd tussendoor, om rond 20.00 uur te eindigen.

Inhoudelijk wordt de opleiding ook bijgehouden. Hoe pakken we nu het vak Installaties aan? Die bouwkundig georiënteerde cursisten moeten toch iets meer van installaties weten dan wat zij denken dat goed voor hen is: een opgelepeld aantal verse kostenkengetallen van een gerenomeerd installatieadviesbureau. En dan: wordt Milieu nu wel of niet een aparte module? Nee, zegt de docentenvergadering: iedere docent zal op zijn eigen manier aandacht aan het thema schenken en als module is het mogelijk iets voor de vervolgopleiding.

Aan het eind van het leiderschap van Wietze bestond de opleiding uit de volgende modules:

- Begroten
- Bouweconomie
- Planontwikkeling
- Installaties
- Grond-, weg- en waterbouw
- Huisvesting
- Juridische aspecten
- Management, rapporteren en presenteren
- Eindtoets

Een beeld van het pakket aan NVBK-opleidingen is goed te zien in de advertentie van de HAN in dit blad. In potentie is ieder jaar een editie in zowel Arnhem als Den Haag mogelijk. Belangrijk is het bereiken van de beroepsgroep kostendeskundigen Bouw (B&U) en het hebben van een beroepsgericht leerplan. Het zijn overigens wel de Hogescholen en andere opleidingsinstituten die de financiële exploitatierisico's nemen. Daarentegen heeft voor de investering in opleidingsontwikkeling de NVBK zijn verantwoording genomen, getuige het opscholingstraject EKB voor de mensen die een leven lang leren. Het financiële risico daarvan is voor een groot deel door overheidssubsidie afgedekt.

Aan de erkenning van het beroep wordt door de stichting Register Kostenmanager Nederland gewerkt. In januari van dit jaar zijn de eerste Register Kostenmanagers ingeschreven. Als we door de oogharen heen kijken, dan zien we de ontwikkeling van een opscholingstraject, voor vrijwel alle beroepsgroepen NVBK, met een kansen biedend toegangsbeheer en een sterkte uitstralende uitgangsregistratie. Het onderhoud van

de beroepsregistratie of het bewust kunnen kiezen van een volgend deel van het opscholingstraject, zullen bijdragen aan het regelmatig, effectief en efficiënt laten draaien van opleidingsonderdelen. Het is een soort vliegwiel dat regelmatig aandrijvingsimpulsen vraagt. Het is zeker geen perpetuum mobile waarbij alle betrokkenen rustig achterover kunnen leunen. Dat hebben Wietze en zijn mannen van het eerste uur ook niet gedaan en daarmee is de basisopleiding wel de basis voor heel veel meer gebleken.

Dit is een artikel in de serie 'Opa, 'k vond op zolder'. Doel van deze serie is om in de historie van bouwkostend Nederland de informatiedragende piketpaaltjes op te sporen die later echte mijlpalen bleken te zijn. De eerste basisopleiding bouwkostendeskundige kan daar met een gerust hart toe gerekend worden. De informatiedrager is in dit geval geen dik boek of een gedegen artikel, maar een heuse gedrukte brochure.